

Yttrande

Dnr 314742
2017-11-08

Kommunstyrelsen/
Kommunfullmäktige

Caroline Engberg
Enhetschef Social hållbarhet
Tf Enhetschef Säkerhet
Administrativa avdelningen
Caroline.Engberg@gavle.se

Yttrande - Remiss - Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa SOU 2017:47 - Svar senast 30 november 2017

Ert diarienummer: 17KS364

Beskrivning av ärendet

Gävle kommun har genom remissen fått lämna synpunkter på inriktningen av de åtgärder som kommissionen föreslår bör vidtas inom det fortsatta folkhälsoarbetet. I remissen ligger också att regeringen vill ha synpunkter på avsnitt 6.3 – kommissionens bedömning av konsekvenser i vissa fall. Gävle kommun instämmer till största del med inriktningarna men lyfter fram behovet av att inom de olika delarna, förtydliga, förstärka, komplettera och hålla samman arbetet. Gävle kommun lyfter genomgående fram avsnitt 5 - *Mer strategisk styrning och uppföljning – förutsättningar för ett förebyggande och långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa* och då med fokus på den nationella samordningen. Utifrån ett medborgarperspektiv är det oerhört viktigt och nödvändigt att arbetet med nationell samordning prioriteras omgående. Samt att den nationella samordningen har god kunskap om det utvecklingsarbetet som sker regionalt och lokalt. Gävle kommun tar t ex fram ett socialt hållbarhetsprogram som omfattar sammanlagt åtta program och strategier (tillgänglighet- folkhälsa- nationella minoriteter- drog-barn-och unga -jämsällldhet- integration och våld i nära relationer och hedersrelaterad våld). Som syftar till att skapa den perspektivberikning som är nödvändig ur ett medborgarperspektiv och även samhällsekonomiskt.

4.1 Inriktning för att skapa jämlika förutsättningar under det tidiga livet

Gävle kommun instämmer med inriktningen för att skapa jämlika förutsättningar under det tidiga livet. Gävle kommun anser att kommissionens bedömning *"en likvärdig förskola av hög kvalité"* behöver stärkas i kommissionens förslag **"kommunerna bör verka för att öka deltagandet i förskolan bland barn från socioekonomiskt svaga förhållanden."** Här vill Gävle kommun att sambandet som beskrivs på sidan 87 framgår tydligare, d.v.s. kopplingen till att det är förskolor av god kvalité. Där särskilt de strukturella förutsättningarna som är av särskild betydelse lyfts fram, förskolepersonalens utbildning och kompetens, förskolepersonalens arbetssituation och förskolan tillgänglighet. Gävle kommun vill att förslaget om att *"ge skolverket i uppdrag att utveckla nationella likvärdighetsmått"* tar fasta på det arbetet som sker mer eller

mindre regionalt och lokalt. T ex så finns det socioekonomiska fördelningssystem, men som i lägre utsträckning kopplar till de strukturella förutsättningarna som beskrivs ovan. Gävle kommun vill att nationella likvärdighetsmått utvecklas till att även vara användbara i ett regionalt och lokalt perspektiv, både sett ur analys och uppföljning. Så att t ex lokala geografiska skillnader synliggörs.

Gävle kommun anser att kommissionens förslag om att *”utreda hur en sammanhållen barn-elev-och ungdomshälsovård kan skapas”* bör ligga under **Metoder och medel som sätter barnets bästa i centrum** istället för **En jämlik mödra-och barnhälsovård**. Det är också viktigt att förslaget återkommer i **inriktningen för målområdet att alla ska kunna utveckla kompetenser och kunskaper och tillgodogöra sig en god utbildning**. Annars finns det en risk för att arbetet blir uppdelat, trots att förslaget handlar om en sammanhållen barn-elev-och ungdomshälsovård. Gävle kommun anser att barnrättsperspektivet kan behöva uppmärksammas ytterligare.

4.2 Inriktning för målområdet att alla ska kunna utveckla kompetenser och kunskaper och tillgodogöra sig en utbildning

Gävle kommun instämmer med inriktningen för målområdet att alla ska kunna utveckla kompetenser och kunskaper och tillgodogöra sig en utbildning. Gävle kommun vill att kommissionens bedömning kompletteras med alla jämlikhets aspekteter istället för att välja ut några. T ex så görs kopplingar till familjebakgrund, ursprungsland, men inte till kön eller funktionsnedsättning i en mening. I en annan mening görs koppling jämlikhetsfokus, men då endast socioekonomisk bakgrund och kön. Gävle kommun anser det är viktigt att målområdet på ett tydligt sätt hänger ihop med målområdet *”det tidiga livet”* och vill att förslaget **Metoder och medel som sätter barnets bästa i centrum även finns här**. Gävle kommun vill även upprepa behovet av att kommissionens förslag om att *”utreda hur en sammanhållen barn-elev-och ungdomshälsovård kan skapas”* även ska gälla för den här inriktningen. Gävle kommun ser också att den nationella strategin för föräldrastöd/föräldraskapsstöd får bättre förutsättningar att förverkligas om den även omfattar skolåldern. Gävle kommun ser också att förslaget om att utveckla samverkansformer med barns bästa i centrum även är lika aktuellt inom det här målområdet. Även om begreppet barn kan behöva förtydligas med ungdom.

Gävle kommun anser att barnrättsperspektivet kan behöva uppmärksammas ytterligare.

Gävle kommun vill även att det icke-formella och informella lärandet uttrycks i förslag till åtgärder, inte endast i bedömningen.

4.3 Inriktning inom målområdet arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö.

Gävle kommun instämmer med inriktning inom målområdet arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö. Gävle kommun anser att inriktningen även bör innehålla åtgärder som kopplar till skrivningen kring behovet av en utvecklad infrastruktur på sidan 137 *”en fungerande infrastruktur på lokal nivå är nödvändig för att de avtal som sluts på nationell nivå ska få genomslag”*. Gävle kommun vill även poängtera att den infrastrukturen är

minst lika viktig på nationell och regional nivå. Gävle kommun vill att infrastrukturarbetet även omfattas av analysarbetet/resurserna och att utgångspunkten är ett jämlikhetsperspektiv. Gävle kommun uppfattar att det idag är det många ”stuprör” som beaktar de olika jämlikhetsaspekterna i olika hög grad och initierar liknande satsningar men utifrån olika angreppssätt, trots att det kan röra sig om samma medborgare i slutändan.

Utifrån området arbetsmiljö ser Gävle kommun inte en avsaknad av regelstyrning på området, utan att uteblivna effekter inom området beror på andra faktorer. Förslaget om att utvärdera organisatorisk och social arbetsmiljö är av den anledningen ett gott exempel. Gävle kommun undrar hur förslaget om arbetsmiljöcenter förhåller sig till den nya Arbetsmiljömyndigheten som ska starta under 2018.

4.4 Inriktning inom målområde inkomster och försörjningsmöjligheter

Gävle kommun instämmer med kommissionens bedömning och önskar ett tillägg av åtgärd som lyfter fram ”stärka människors egna möjligheter till sysselsättning” Gävle kommun har ett pågående arbete inom försörjningsstöd där vi vill lägga mindre tid på utredning och mer tid på att verkligen få ut folk i arbete eller annan försörjning. Idag är försörjningsstöd väldigt stigmatiserande. Gävle kommun arbetar utifrån synsättet att inte individualisera orsaken till att våra invånare behöver ekonomiskt bistånd, utan att se det mer som att det är något som kan hända de flesta utifrån det samhälle vi lever i och att Gävle kommun ska skapa goda förutsättningar för att den tiden ska bli så kortvarig som möjlig.

Gävle kommun instämmer med förslaget att indexera riksnormen i det ekonomiska biståndet med en årlig ändring av inkomstindex. Den har inte alltid skrivits upp utifrån ändringar i konsumtionspriser vilket ju direkt innebär att de som har det sämst ekonomisk ställt i vårt samhälle får det ännu sämre. Ekonomisk utsatthet är en tydlig riskfaktor för social problematik och ohälsa. Även om vi på en global nivå har svårt att prata om fattigdom så är begreppet relativ fattigdom adekvat. Gävle kommun ser stora skillnader mellan barnfamiljer, klyftorna har ju ökat och detta skapar utanförskap. Gävle kommun instämmer med förslaget att dra bort barnbidraget från inkomstunderlaget för prövning och för ekonomiskt bistånd. Det blir en satsning på barnfamiljer som skulle göra stor skillnad för de familjer som lever på marginalerna. Det skulle dock innebära stor kostnadsökning för Gävle kommun som redan idag har stora behov hos befolkningen. Gävle kommun vill då få kompensation från staten.

Gävle kommun instämmer med förslaget om att höja inkomstgränsen för prövningen av bostadsbidrag till 170 000kr per år

4.5 Inriktning boende och närmiljö som främjar god och jämlik hälsa.

Gävle kommun instämmer med inriktningen boende och närmiljö som främjar god och jämlik hälsa. Gävle kommun anser att arbetet även bör inriktas på nationell samordning, särskilt när det kommer till ”bostadsområden som är socialt hållbara” och de förslag som presenteras. Det är även särskilt angeläget att samordna jämlikhetsanalyser inom andra målområden kopplat till den

fysiska planeringen. Annars finns det en risk för mycket dubbelarbete och resursslöseri.

4.6 Inriktningen för att främja jämlika förutsättningar och etablera hälsosamma levnadsvanor

Gävle kommun instämmer med inriktningen för att främja jämlika förutsättningar och etablera hälsosamma levnadsvanor. Gävle kommun är positiv till att livsvillkorens betydelse för levnadsvanorna (och vice versa) synliggjorts på ett bättre sätt i det nya förslaget på målområden och inriktningar. Gävle kommun vill att sambandet även i fortsättningen förblir synliggjort och tydligt. Så att det är möjligt att följa utvecklingen och orsakssamband. Gävle kommun är positiv till att erfarenheterna från strategiarbetet med nuvarande målområde 11 (ANDT-S) tas tillvara i det fortsatta arbetet.

4.7 Inriktning för att skapa förutsättningar för kontroll, inflytande och delaktighet

Gävle kommun vill att begreppet kontroll ersätts med ett annat ord som på ett bättre sätt uttrycker själva betydelsen. Alternativt är att begreppet på ett tydligt sätt förklaras. Gävle kommun vill att "främja ett mer jämlikt deltagande i demokratin" förtydligas med "främja ett mer och jämlikt deltagande i demokratin". I övrigt instämmer Gävle kommun med kommissionens förslag till inriktning.

Gävle kommun vill särskilt lyfta betydelsen av kommissionens bedömning inom **5.2 Ett sektorsövergripande angreppssätt med utvecklade samverkan och samordning**. Särskilt utifrån den redogörelse som lämnas på sidan 217 gällande *"andra politikerområden som bygger på att främja situationen för målgrupper som barn, ungdomar, äldre, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, hbtq-personer m.fl. har alla mål eller inriktningar som innefattar aspekter av att stärka inflytandet och delaktigheten för dessa grupper samt jämlikhetssträvanden. Jämställdhetspolitiken har såväl mål om jämställdhet, makt och inflytande som jämställd hälsa, samt ett mål om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. När det gäller kontroll, inflytande och delaktighet i skolan/utbildningen, i yrkeslivet, i bostadsområdet och som brukare/patient av exempelvis hälso-och sjukvård finns detta i uttalat i varierande utsträckning på respektive sakområde."*

4.8 Inriktning för att åstadkomma en jämlik hälso-och sjukvård

Gävle kommun önskar att bedömningen även beskriver kopplingen till andra målområden. Gävle kommun vill också att inriktningen (och förslagen) även innehåller formuleringar om samverkan kommun-landsting (region) kopplat till ledning, styrning, organisation och befolkningsperspektivet. Det finns idag pågående arbeten som försöker åstadkomma den typen av regionala infrastrukturer och som allt mer kopplar till flera målområden. T ex så frångår allt fler regionala samverkansformer att prata t ex funktionsnedsättning, missbruk-och beroende, arbetsmarknadsåtgärder i olika "stuprör" utan försöker se det hela ur ett mer helhetsperspektiv kopplat till att medborgarnas behov.

Gävle kommun vill också att inriktningen konsekvent använder begreppet hälso-och sjukvård.

För att inriktningens förslag ”*en förbättrad tillgänglighet för att motsvara olika behov*”, ”*vårdmöten som är hälsofrämjande och skapar förutsättningar för jämlika insatser och resultat*” och ”*en förstärkning av hälso- och sjukvårdens förebyggande arbete för patienter och befolkning*” ska kunna genomföras, anser Gävle kommun att vårdgivarnas ansvarsområden bör förtydligas i enlighet med regeringens tilläggsdirektiv (2017:24).

Gävle kommun vill framhålla att det idag sker en utveckling mot att alltmer avancerade hälso- och sjukvårdsinsatser utförs i den enskildes hem, det vill säga i ordinärt eller särskilt boende. Allt fler patienter får också hemsjukvård, samtidigt som antalet platser i slutenvården minskar. Gävle kommun ser behovet av att utveckla arbetet med mobila team och tekniska lösningar för att hålla en hög kontinuitet och tillgänglighet för att möjliggöra att hälso-och sjukvården kommer till patientens hem och utformas efter varje enskild individs behov. Detta då en trygg patient förhindrar onödiga sjukhusinläggningar och minskar behovet att slutenvårdsplatser. I samband med att mer vård utförs i patienternas hem så bör även resurserna inom hälso- och sjukvården omfördelas för att tillgodose den utveckling inom hälso- och sjukvårdsområdet som sker i samhället idag.

Utifrån inriktnings förslag ”*att landsting leder, styr och organiserar sin verksamhet i syfte att ge förutsättningar för en jämlik vård.*” föreslås det att regeringen bör ge ”*tilläggsuppdrag till utredaren för arbetet med att utveckla primärvården (dir. 2017:24) att tillsammans med landsting utveckla de bästa formerna för ett återupprätta områdesansvar för befolkningens hälsa och hur detta bäst kopplas till primärvården och andra aktörer.*” Även om kommissionen med förslaget inte avser att förändra individens möjlighet till fritt val av listad läkare vill Gävle kommun poängtera att frågan om ett områdesansvar för folkhälsan kompliceras av att valfrihetssystem idag finns, inte bara inom primärvården, utan även inom exempelvis skola, äldreomsorg och kommunal hemsjukvård.

Kommissionen föreslår också att regeringen ska se över lagstiftningen för att möjliggöra att huvudmannen eller registerhållaren kan koppla data från kvalitetsregister och andra hälsodataregister (inklusive rapporterade vårdskador) och de klagomål som inkommer till patientnämnderna till socioekonomisk situation som bas för förbättringsarbete. Gävle kommun ser möjligheten till denna typ av samkörningar av registerdata som en viktig förutsättning för att exempelvis kunna undvika vårdskador.

5.1 Verksamheter som utgår från medborgarna, jämlikhet och likvärdighet

Gävle kommun delar kommissionens bedömning, men vill inte att ett råd inrättas. Gävle kommun vill istället se en nationell-regional och lokal samordning som hänger ihop med **5.2 ett sektorsövergripande angreppssätt med utvecklad samverkan och samordning**. Gävle kommun ser positivt på att kommissionen lyfter det allmänna kärnuppdraget/regeringsformen första kapitlet andra paragrafen. Gävle önskar att arbetet inte bedrivs som ett separat spår utan integreras i ett samordnat arbete utifrån t ex utbildning, arbete, boende, försörjning o.s.v.

5.2 Ett sektorsövergripande angreppsätt med utvecklad samverkan och samordning

Gävle kommun delar kommissionens bedömning och ser det som väldigt prioriterat för det fortsatta arbetet. Utan detta så finns det risker med att det utvecklade ramverket för folkhälsopolitiken inte får de förutsättningar som krävs för att åstadkomma minskade skillnader i hälsa. Gävle kommun vill framhålla vikten av att ta tillvara på den forskning och evidens som finns kring samverkan. Gävle kommun har uppmärksammat att regeringen har flera interdepartementala arbetsgrupper (IDA-grupper) utifrån bland annat agenda 2030, kommissionens arbete, utifrån förslaget till funktionshinderpolitik. Vid presentationer har Gävle kommun ställt frågor kring hur "IDA-gruppernas" arbete samordnas. Eftersom det finns prioriterade områden som har ett gemensamma samband, både i analys och mål.

Svaret har varit *"i väldigt liten utsträckning, vi försöker prata med varandra"*. I praktiken innebär det här en mängd styrsignaler som Gävle kommun efter bästa förmåga försöker samordna. Inte sällan finns det statliga stimulans medel som riskerar att bli kontraproduktiva utifrån att verksamheterna får lägga mycket tid på att samordna och avrapportera liknande arbete men utifrån olika uppföljningssystem. Kommissionen beskriver det här väldigt tydligt och Gävle kommun vill särskilt lyfta fram stycket *"Och oavsett hur uppdraget ramas in måste ett jämlikhets- och likvärdighetsperspektiv beaktas. Det viktiga är att uppdraget är uttalat och klart för alla berörda, att ansvarsfördelningen är tydlig och att det finns förutsättningar för samverkan och samarbete vid behov. Detta gäller för alla samhällsnivåer, men en tydlighet från den nationella nivån är särskilt viktig....."*

Utifrån ett medborgarperspektiv är det oerhört viktigt och nödvändigt att arbetet med nationell samordning prioriteras omgående. Samt att den nationella samordningen har god kunskap om det utvecklingsarbetet som sker regionalt och lokalt. Gävle kommun tar t ex fram ett socialt hållbarhetsprogram som omfattar sammanlagt åtta program och strategier (tillgänglighet- folkhälsa- nationella minoriteter- drog-barn-och unga,- jämställdhet-integration och våld i nära relationer och hedersrelaterad våld). Som syftar till att skapa den perspektivberikning som är nödvändig ur ett medborgarperspektiv och även samhällsekonomiskt.

5.3 Finansieringsmodeller med ett socialt investeringsperspektiv

Gävle kommun delar kommissionens bedömning och önskar att det fortsatta arbetet sker samordnat och strukturerat tillsammans med **5.2 ett sektorsövergripande angreppsätt med utvecklad samverkan och samordning**.

Gävle kommun önskar också att inriktningarna innehåller skrivningar som kopplar till det som kommissionen skriver på sidan 270 *"en viktig komponent för att tilldelade resurser ska ge effekt är att det finns en tydlig idé om på vilket sätt de extra resurserna ska användas och vad som därigenom ska uppnås"*.

5.4 Ett stärkt kunskapsbaserat arbete

Gävle kommun instämmer med kommissionens bedömning och vill även här se att arbetet sker samordnat och strukturerat tillsammans med **5.2 ett sektorsövergripande angreppsätt med utvecklad samverkan och samordning**. Kommissionen återkommer till behovet av infrastruktur inom flertalet målområden och Gävle kommuns vill poängtera att det är viktigt att

det inte blir infrastrukturer som i sin tur bidrar till perspektivträngsel. Gävle kommun delar inte förslaget om att ett råd för en god och jämlik hälsa bör inrättas utan vill hellre se ett förslag med syftet att åstadkomma den infrastruktur som uppdraget kräver. En evidensförsörjningsstrategi som beskrivs på sidan 275 är intressant om den kan kopplas till arbetet med målområdena, där det som är gemensamt för fler målområden måste framgå och även det som skiljer sig åt.

En annan viktig del som lyfts fram är den praktiska verksamheten. Gävle kommun vill därför uppmärksamma kommissionen på behovet av nya former för kunskapspridning där inte "varje myndighet" skapar konferenser, kunskapsammansättningar på nästan samma tema, även här behövs ett fokus på medborgarnyttan.

Övriga synpunkter:

Gävle kommun vill lämna reflektioner kring om det är ett medvetet val eller andra orsaker som gör att olika grupper med förhöjd risk för ohälsa synliggörs inom vissa målområden och inom andra inte. Gävle kommun funderar särskilt över hur väl kunskapsinsamling och dialogmöten omfattat målgruppen nationella minoriteter?

Beslutsunderlag

Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa Slutbetänkande av kommissionen för jämlik hälsa SOU 2017:47

Yttrande över remiss SOU 2017:47 Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa- Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa

Josefine Vennelin

Strateg Social hållbarhet

Inriktning folkhälsa-och tillgänglighet